

Sveriges konkurrenskraft hotad

Sveriges konkurrenskraft hotad

Sverige är ett litet, exportberoende land. Det innebär att marknaderna för svenska företag i stor utsträckning finns i andra länder. Exportföretagen svarar för omkring 45 procent av Sveriges BNP, det vill säga närmare hälften av vår totala ekonomi. Möjligheterna för företag att sälja sina produkter och tjänster i andra länder är med andra ord avgörande för ekonomin som helhet och för att jobb och välstånd ska skapas i Sverige.

Nästan vart tredje jobb finns i branscher som är internationellt konkurrensutsatta. Jobb i andra branscher som inte är direkt internationellt konkurrensutsatta är även i stor grad beroende av exportindustrin. Beslut som påverkar företagets konkurrenskraft måste således tas med hänsyn till vilka konsekvenser dessa får för i synnerhet industrins förmåga att hävda sig i en stenhård internationell konkurrens.

Detta gäller inte minst beslut kring hur höga lönerna, som utgör en betydande del av företagets kostnader, ska vara. När arbetsmarknadens parter förhandlar om lön och andra kostnadsdrivande villkor räcker det inte att titta på prognoser över det inhemska ekonomiska läget. Det krävs ett perspektiv som utgår från den verklighet som svenska företag möter på internationella marknader. Våra exportberoende företag är extremt konkurrensutsatta och har oftast svårt att höja priserna på sina produkter. Konkurrensen gör i många fall att företag tvingas effektivisera och till och med sänka sina priser för att överhuvudtaget kunna överleva.

Följande diagram beskriver varför Sveriges konkurrenskraft är hotad.

Först av allt är det viktigt att konstatera att lönen är en allt annat än oväsentlig del av de kostnader som påverkar våra företags livskraft.

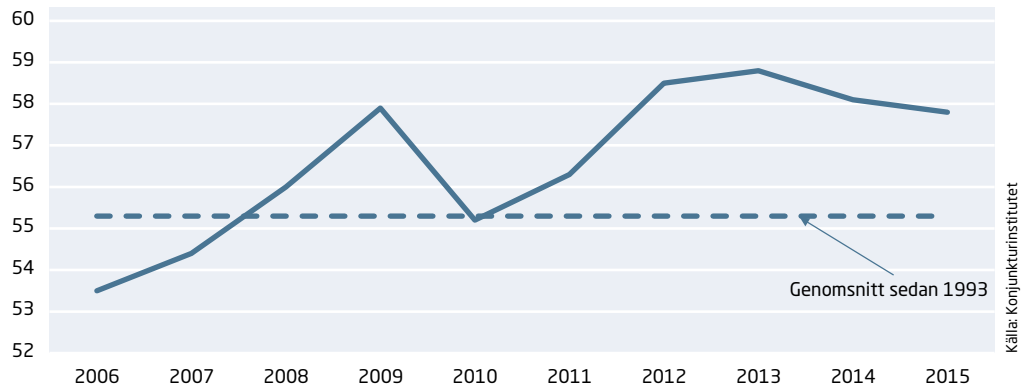
- 1. Arbetskraftskostnader stor del av företagets kostnader.** Arbetskraftskostnaderna står för en stor andel av företagets totala kostnader och förädlingsvärde.¹ Över tid har arbetskraftskostnaderna som andel av förädlingsvärdet i näringslivet ökat i Sverige. I dagsläget går cirka 58 procent av förädlingsvärdet till lönerelaterade kostnader och sociala avgifter. Den höga arbetskostnadsandelen innebär att förändringar i arbetskraftskostnader får stor betydelse för företagen.

¹ Förädlingsvärdet är nettot mellan värdet av produktionen av en vara eller tjänst och värdet av den förbrukning som går åt för denna produktion.

Arbetskraftskostnader stor del av företagens kostnader

De senaste fyra åren har arbetskraftskostnadernas andel varit högre än tidigare

Arbetskraftskostnadernas andel av förädlingsvärdet i näringslivet

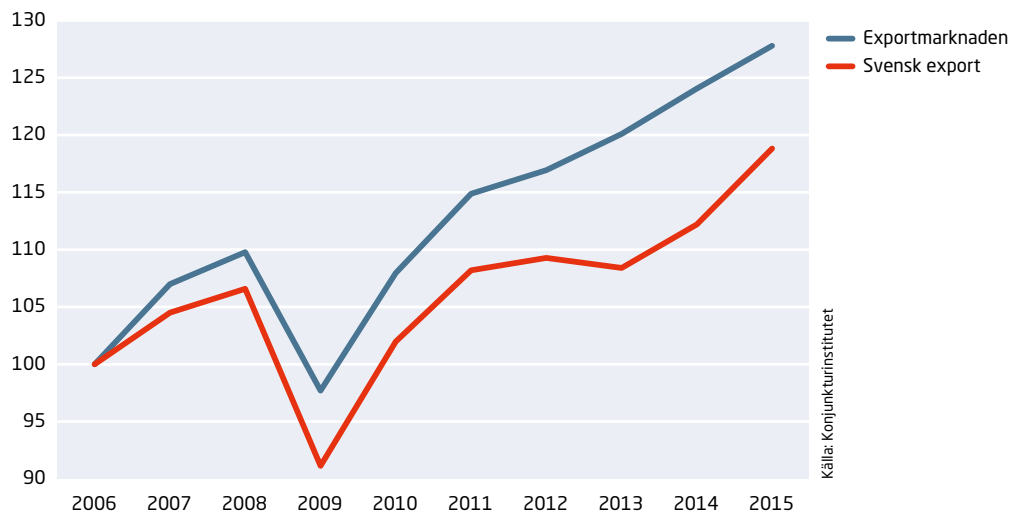
Det går i dagsläget att finna tecken på både svag och god konkurrenskraft för svenska företag. Men det som betyder något för svenska företag är hur marknadsandelar och produktion utvecklar sig. Därför blir det relevant att titta på hur utfallet har förändrats.

2. **Svensk export har tappat marknadsandelar.** Utgår vi från data på hur företagen har klarat den internationella konkurrensen ser man att Sverige de senaste åren har förlorat marknadsandelar på exportmarknaden.² Svensk export har förvisso vuxit sedan 2006, men den ännu snabbare marknadstillväxten har gjort att Sveriges marknadsandel har sjunkit. Svensk export har under denna period vuxit med 8 procentenheter mindre än den totala exportmarknaden.

Sveriges export har tappat marknadsandelar

8 procentenheters svagare utveckling för svensk export jämfört med vår exportmarknad 2006–2015

Indexerad nivå, export resp. exportmarknad

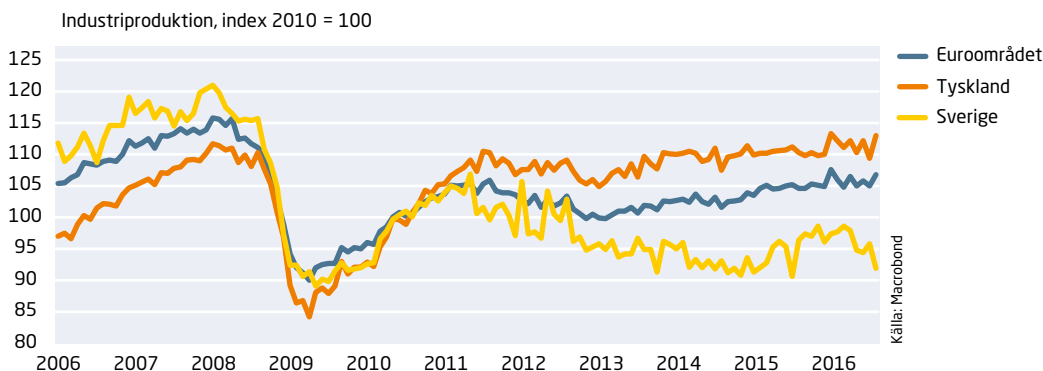

² Utvecklingen för svensk exportmarknad definieras som Sveriges exportländerns importtillväxt viktad med respektive lands vikt i svensk export.

3. **Industriproduktionen i Sverige faller.** Den svaga utvecklingen för svensk export har gjort att industriproduktionen har påverkats negativt. I dag är vår industriproduktion lägre än den var före finanskrisen. Dessutom har utvecklingen i Sverige varit sämre än i många konkurrerande ekonomier. Euroområdet som helhet, i synnerhet Tyskland, har upplevt en betydligt bättre utveckling i industriproduktion sedan 2011. En del av den sämre utvecklingen i svensk industriproduktion har att göra med att efterfrågan på svensk varuexport har varit svag.

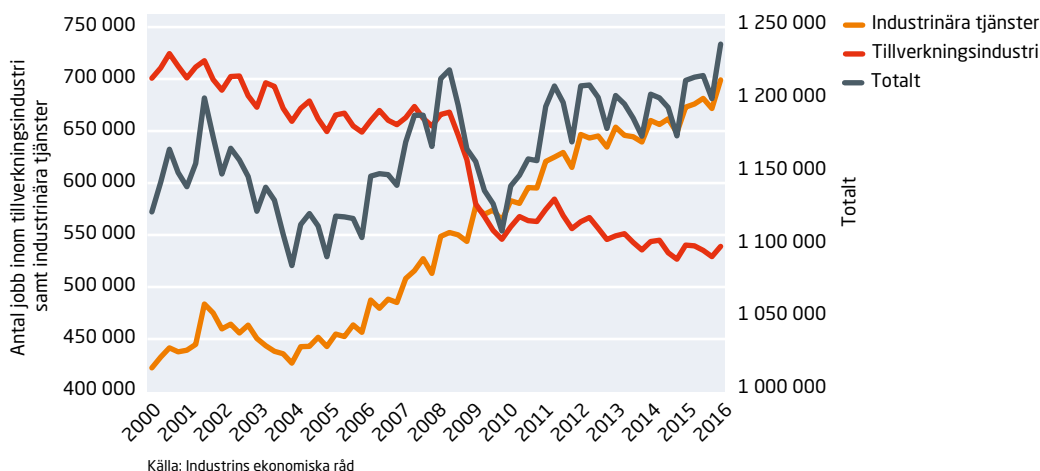
Industriproduktionen i Sverige faller

Ett resultat av tappade marknadsandelar

4. **Stora risker med fortsatt nedgång i industriproduktionen.** Industrijobben är viktiga för innovationer och produktivitet utveckling. Antalet jobb i tillverkningsindustrin har minskat med 120 000 personer sedan finanskrisen år 2008. Delvis finns det naturliga orsaker i form av en högre grad av outsourcing till industrinära tjänstesektorer men om Sverige tappar för mycket av sin industriella bas i form av produktion och tillverkning riskerar även forskning och utveckling (FoU) och tjänster kopplade till eftermarknaden att försvinna. Sverige får då svårare att behålla de mest produktiva delar av näringslivet som ligger högt upp i värdekedjan.

Stora risker med fortsatt nedgång i industriproduktionen

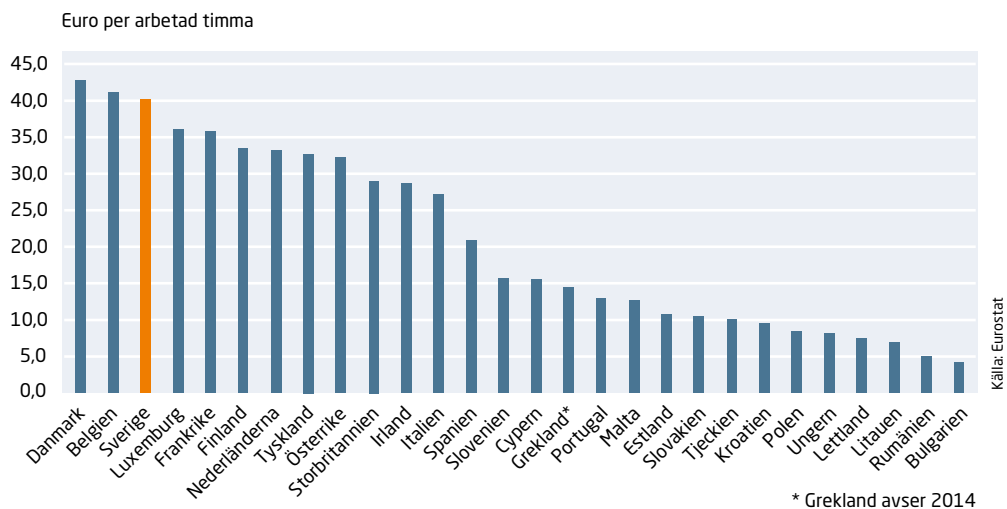

Denna utveckling är oroande. Tittar vi närmare på några av de faktorer som påverkar vår konkurrenskraft förstår vi varför utvecklingen ser ut som den gör.

- Arbetskraftskostnaderna är högre än i många konkurrentländer.³ Sverige har bland de högsta arbetskraftskostnaderna i Europa. Detta gör att svenska företag måste vara mer produktiva än konkurrenter för att vår konkurrenskraft inte ska urholkas.

Arbetskraftskostnaderna är högre än i många konkurrentländer

Arbetskraftskostnad inom näringslivet, EU-28, 2015

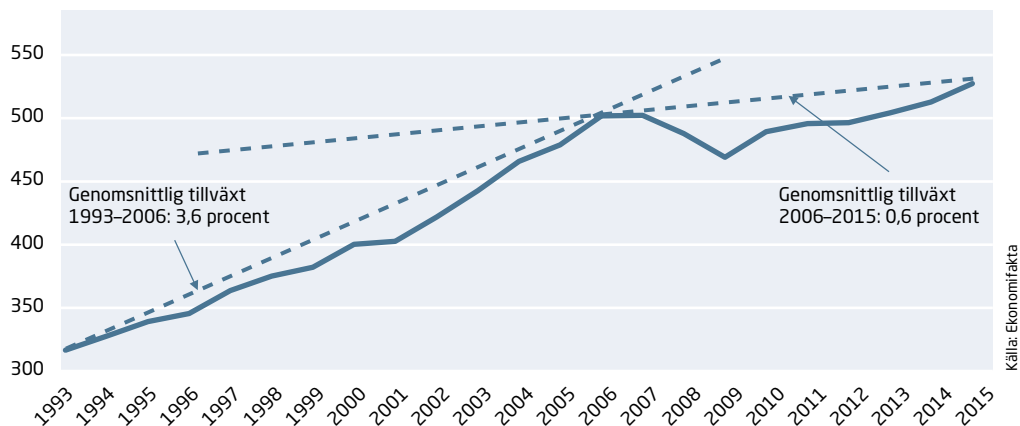
- Produktiviteten ökar inte som tidigare.** Höga lönekostnader är i sig inte något problem om produktiviteten också är hög. Avgörande för vår konkurrenskraft är hur den svenska tillväxten i arbetskraftskostnader och produktivitet förändras i förhållande till vår omvärld. Sverige har i detta avseende inte råd att långsiktigt avvika från utvecklingen i våra konkurrentländer. Sedan 2006 har produktivitetstillväxten i Sverige varit lägre än vad den var på 1990-talet och i början på 2000-talet. Inbromsningen är påtaglig och kan delvis förklaras av finanskrisen 2008 och dess effekter på global produktion. Den svagare produktivitetstillväxten är troligtvis också ett tecken på ett mer strukturellt betingat problem som innebär att produktivitetstillväxten kommer att förbli långsam även framöver. Många prognosmakare har de senaste åren reviderat ned sina produktivetsprognoser både globalt och i Sverige. Den relativt höga tillväxten i produktivitet under 2015 är därför att betrakta som temporär. Blickar vi framåt är de flesta prognosmakare överens om att svensk produktivitetstillväxt kommer vända nedåt igen.

³ Observera att detta och nästkommande diagram redogör för utvecklingen i det samlade näringslivet och inte enbart den konkurrensutsatta tillverkningsindustrin. Detta diagram syftar endast till att illustrera de internationellt sett höga arbetskraftskostnaderna i det svenska näringslivet.

Produktiviteten ökar inte som tidigare

Lönerelaterade kostnader bör anpassas efter produktivetsinbromsningen

Produktivitet i det svenska näringslivet, kronor per arbetad timme, fasta priser, referensår 2015

7. **Konkurrenskraften i industrin hålls uppe av tillfälligt svag krona.**⁴ Utöver löne-kostnader och produktivitet påverkar växelkursen vår konkurrenskraft. Från att ha haft en hög utveckling i enhetsarbetskostnader jämfört med våra konkurrentländer förbättrades konkurrenskraften baserat på detta mått 2015.⁵ Denna förbättring bottnar i en svagare krona som gjorde att svenska företag kunde få mer betalt för sin export i kronor räknat.

Denna förbättring för svenska företag kan inte väntas bli långvarig, eftersom valuta-prognoserna pekar mot en starkare krona framöver. Flertalet bedömare är dessutom överens om att kronan är strukturellt undervärderad och kommer att öka i värde på längre sikt. Därför kan förbättringen utifrån ett enhetsarbetskostnadsperspektiv inte tas som intäkt för en varaktigt förbättrad konkurrenssituation.

Om inte utvecklingen i arbetskraftskostnader förändras i takt med att produktivitetstillsväxten sjunker framöver kommer svensk konkurrenskraft påverkas negativt. Detta är framför allt viktigt i branscher och industrier som är utsatta för hård internationell konkurrens. De länder som på bästa sätt lyckas anpassa sina ökningar i arbetskraftskostnader till den långsammare produktivitetstillsväxlingen kommer att kunna skaffa sig konkurrensfördelar framöver som gör att de kan prestera bättre på internationella marknader.

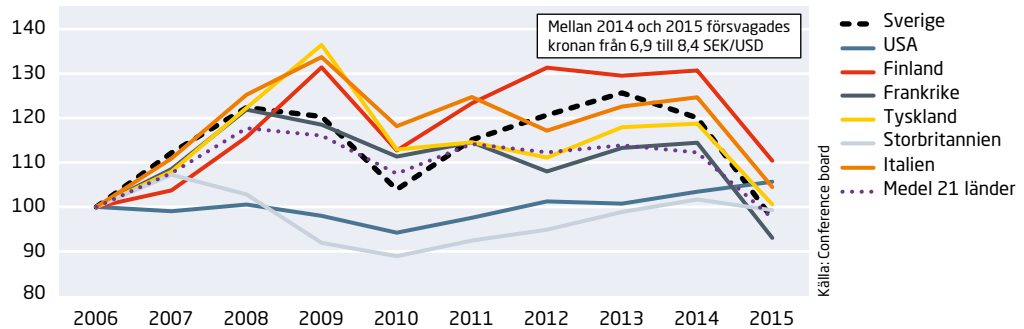
⁴ Till skillnad från de två föregående diagrammen som beskriver det samlade näringslivet, fokuseras här på tillverkningsindustrin där utvecklingen i enhetsarbetskostnader jämförs mellan ett urval av konkurrentländer. Enhetsarbetskostnader mäter en sorts produktivitetstjusterad arbetskraftskostnad, dvs. arbetskraftskostnaden att producera en enhet av en vara eller tjänst. Enhetsarbetskostnader är ett vedertaget begrepp på internationell konkurrenskraft. Landjämförelser bör därför göras av branscher som är direkt utsatta för internationell konkurrens, varav tillverkningsindustrin är att betrakta som den huvudsakliga branschen under internationellt konkurrensstryck.

⁵ Enhetsarbetskostnaderna mäter en sorts produktivitetstjusterad arbetskraftskostnad, dvs. arbetskraftskostnaden att producera en enhet av en vara eller tjänst.

Konkurrenskraften i industrin hålls uppe av tillfälligt svag krona

En stor del av de sjunkande enhetsarbetskostnaderna 2015 beror på att kronan försvagades med 23 procent mot dollarn

Enhetsarbetskostnad för ett urval av länder, tillverkningsindustrin
Indexerat basår = 2006, amerikanska dollar

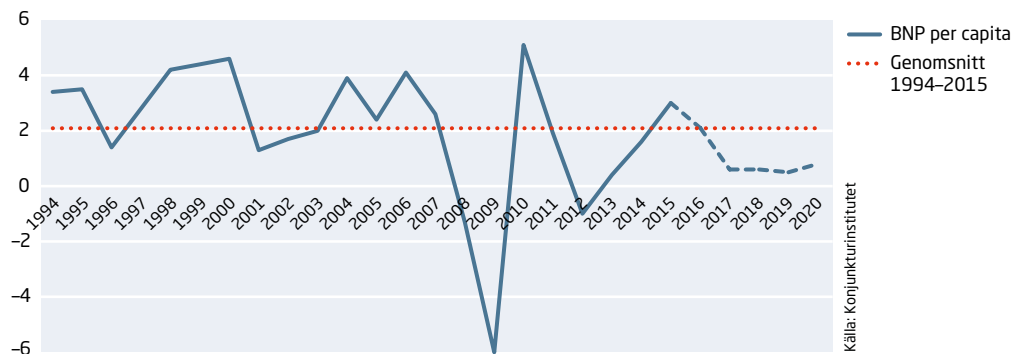

Om inte svensk konkurrenskraft är god riskerar det sammantaget att få allvarliga konsekvenser för Sveriges välståndsutveckling.

8. **Mycket svag utveckling av vårt välstånd.** BNP per capita utvecklas svagt och det finns påtagliga risker för en mindre gynnsam ekonomisk utveckling framöver. Om välståndet i termer av BNP per capita utvecklas sämre än vad det gjort tidigare riskerar utanförskapet i samhället att växa. Konkurrenskraftiga företag är en grundförutsättning för att vi ska kunna möta de utmaningar Sverige står inför. Stärkt konkurrenskraft hos svenska företag gör att fallet i välstånd som väntas under kommande år kan mildras.

Mycket svag utveckling av vårt välstånd

BNP per capita-tillväxt, fasta priser

Till detta kommer ett antal globala risker som kan påverka Sverige negativt. Merparten av dem kan få genomgripande effekter på Sveriges framtida utveckling.

9. Globala risker för ett litet exportberoende land. Den lägre globala produktivitetstillväxten i avancerade ekonomier riskerar leda till att konkurrenskraft går förlorad för högkostnadsländer som Sverige. Dessutom är Sverige som liten och öppen ekonomi med stort omvärldsberoende sårbart för protektionistiska strömningar. Försämrade tillväxtförutsättningar för världshandeln skulle slå oproportionerligt hårt mot Sverige. En starkare krona kommer med största sannolikhet att försämra svenska företags konkurrenskraft. Mycket talar för att kronan sakta kommer förstärkas de kommande åren. Nästa globala lågkonjunktur riskerar att bli svårare att möta för centralbanker och regeringar då penning- och finanspolitiken svårligen kommer att kunna bli tillräckligt mycket mer expansiv. För svenskt vidkommande gör hushållens skuldsättning att Sverige kan få det svårare att konsumera sig ur nästa lågkonjunktur.

Globala risker för ett litet exportberoende land

- Permanent svag produktivitetstillväxt
- Protektionism och försvagad världshandel
- En starkare krona försämrar konkurrenskraften
- Ekonomiska politiken har svag ammunition inför nästa lågkonjunktur

Sammanfattning

Sveriges konkurrenskraft hotad

- Arbetskraftskostnaderna stor del av företagens kostnader
- Svensk export tappar marknadsandelar
- Industriproduktionen i Sverige faller
- Stora risker med fortsatt nedgång i industriproduktionen
- Arbetskraftskostnaderna är högre än i många konkurrentländer
- Produktiviteten ökar inte som tidigare
- Konkurrenskraften i industrin hålls uppe av tillfälligt svag krona
- Mycket svag utveckling av vårt välstånd
- Globala risker för ett litet exportberoende land

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00